

Свобода руху товарів є однією із чотирьох базових свобод спільного ринку ЄС. Цілковита інтеграція з внутрішнім ринком Союзу означає, що будь-які товари, вироблені в одній країні-члені ЄС, можуть продаватися без подальшого контролю в будь-якій іншій країні-члені ЄС. Внутрішній ринок, створюючи умови вільної торгівлі від бар'єрів торгівлі в межах Союзу, керується провідною об'єднувальною політикою ЄС, яка надає можливості для дуже важливих економічних досягнень для учасників, але вимагає прийняття всіх норм і стандартів внутрішнього ринку. Це означає не лише скасування всіх митних зборів, прийняття спільних митних тарифів та принципів торговельної політики, а й зняття будь-яких бар'єрів позатарифного характеру. Для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки у сферах, щодо яких ЄС вимагає гармонізації, має бути запроваджено нові стандарти, технічні норми та оцінку відповідності, тоді як у сферах, які не підлягають гармонізації, обмеження має бути знято, а управління впорядковано.

Вільний рух послуг на всій території ЄС є наріжним каменем спільного ринку. Щодо послуг, надання яких вимагає безпосереднього контакту з користувачем, головне значення має не тільки усунення технічних і фізичних бар'єрів, які перешкоджають наданню таких послуг, але і право тих, хто надає послуги, оперувати без перешкод на території всього ЄС. Це означає вільне здійснення комерційної діяльності і надання послуг без необхідності встановлення якихось інших форм постійної економічної присутності.

Після вступу України до ЄС вільним наданням послуг буде охоплено і ті сектори економіки, які доти обмежено зазнавали впливу закордонної конкуренції. Згідно з правилами ЄС лібералізація таких видів послуг передбачається на кінець перехідного періоду. Це стосується, зокрема, банківсько-фінансового сектора та деяких інших, які мають преференційні умови. Лібералізація доступу до фінансового ринку є умовою вільного руху капіталу. Для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки слід віднайти таку процедуру лібералізації, яка надасть змогу національному фінансовому секторові ефективно надавати послуги і водночас витримувати конкуренцію закордонних структур, які мають більший досвід, знання та капітал.

Після набуття членства у ЄС, Україна буде зобов'язана зняти всі бар'єри, які перешкоджають вільному руху товарів у розширеному Союзі. Митні збори на промислові товари в торгівлі з іншими країнами-членами ЄС буде зведено до нуля. Свобода руху товарів зумовлюється також гармонізацією правових положень, таких як технічні норми, мито, які застосовуються до імпорту з третіх країн, принципи субсидування, правила конкуренції, опосередковане оподаткування тощо. Такі зміни можуть призвести до виникнення проблем у деяких компаній під час підготовки до інтеграції.

Отже, Україні потрібно здійснити ретельний аналіз втрат та переваг курсу на інтеграцію до ЄС, порівняно з курсом на поглиблення економічної інтеграції у рамках СНД без базування останньої на принципах СОТ у коротко- та довгостроковій перспективах.

На нашу думку, ефективність діяльності уряду України на шляху вступу нашої країни до ЄС, особливо у частині приєднання до спільного ринку, з урахуванням необхідності забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни, значною мірою визначатиметься здійсненням запропонованих заходів. Також важливим є продовження наукового пошуку щодо вироблення систем моніторингу забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах європейської інтеграції України.

А.В. Янчев, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Успішне стратегічне планування діяльності підприємства на ринку залежить від інформації про розвиток ринкової ситуації та господарської діяльності конкурентів, їхніх дій та намірів, потенціалу. Однією із сутнісних ознак ринку, формою суперництва суб'єктів ринкової системи та механізму регулювання виробництва товарів (послуг), яка контролюється з боку держави, є конкуренція.

Суттю формулювання стратегії конкуренції є не лише її внутрішнє середовище, а й зовнішнє. Релевантне зовнішнє середовище дуже широке, оскільки в нього входять соціальні й економічні чинники, проте ключовий аспект зовнішнього оточення підприємств – галузь, у якій воно веде конкурентну боротьбу. Структура галузі має істотний вплив на визначення правил конкурентної гри, а також потенційні стратегії підприємства. Міжнародні чинники, які діють за межами галузі, мають відносне значення, оскільки вони, як правило, впливають на всі підприємства галузі. Справа ж полягає в різних можливостях підприємств пристосовуватися до цього впливу.

У харчовій галузі правила міжнародної конкуренції визначаються п'ятьма чинниками: вхід, загроза заміщення, здатність покупців збивати ціну, здатність постачальників завищувати ціну та суперництво між існуючими конкурентами. Ці чинники засвідчують, що конкуренція в галузі не зводиться лише до гри між підприємствами, які вкоренилися на ринку. Покупці, постачальники, замітники та претенденти на вхід у галузь – усі вони є «конкурентами» підприємств на певному ринку та відіграють різну роль залежно від обставин. Міжнародну конкуренцію в такому широкому значенні можна визначити як розширене суперництво, тому конкурентоспроможність є комплексною проблемою.

В даний момент, на українському ринку молока складається неоднозначна ситуація. За п'ять місяців 2009 р. в Україні виробництво молока склало 4390,5 тис. тон, що на 4,1% менше, ніж за аналогічний період 2008 р. Виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах України за січень-травень 2009 р. склало

852,5 тис. тонн, що на 5,1% менше, ніж за аналогічний період 2008 р., а в господарствах населення – 3538 тис. тонн, що на 3,8% менше. За травень 2009 р. виробництво молока склало 1294,3 тис. тонн, в т.ч. 186 тис. тонн – сільськогосподарськими підприємствами і 1108,3 тис. тонн – господарствами населення. Індекс споживчих цін на молоко у 2009 р. склав – 116,6%, індекс цін виробників молочних продуктів та морозива – 124,5%, індекс закупівельних цін – 96,1%.

У 2009 р., порівняно із відповідним періодом минулого року, промислове виробництво молочних продуктів скоротилось на 9,2%. Зокрема, зменшилось виробництво вершкового масла – на 12,0%, сирів кисломолочних та неферментованих – на 8,0%, молока обробленого рідкого – на 4,3% та сирів жирних – на 3,4%.

За оперативними даними Держмитслужби у 2009 р. було експортовано молока і молочних продуктів близько 933 тис. тонн в перерахунку на молоко, що на 20% менше, ніж за 2008 р. Імпорт молока і молокопродуктів за цей період склав 469 тис. тонн молокопродуктів в перерахунку на молоко або в 2 рази більше, ніж за 2008 р. Зокрема, було ввезено 16,3 тис. тонн вершкового масла та 9,1 тис. тонн сирів. Зростання імпорту молокопродуктів в Україну в 2009 р. пов'язано, головним чином, із збільшенням ввезення вершкового масла (16347 тонн, проти 2786 тонн за 2008 р.), 91% якого має білоруське походження. Зростання імпорту цього товару пов'язано зі зменшенням вітчизняного виробництва внаслідок несприятливої цінової кон'юнктури на світовому ринку сухого молока, яке є похідним продуктом виробництва масла.

На зовнішніх ринках працює 31,9% молочних підприємств України. Переважна частина підприємств молочної галузі експортують готову продукцію (83%), напівфабрикати на зовнішній ринок постачають 31% підприємств і сировину – 6,9%. Географічно експортна діяльність українських підприємств сконцентрована на ринках країн СНД, Європи і США.

У результаті зниження імпортних тарифів в умовах членства України в СОТ слід чекати розширення асортименту молочної продукції на внутрішньому ринку за рахунок імпорту. Спочатку частка продажів імпортних товарів може збільшитися у зв'язку з інтересом споживачів ознайомитися з новим асортиментом молочних товарів, пізніше нижчі ціни і вища якість продуктів визначатимуть споживчі смаки.

З огляду на це, українським товаровиробникам молочної продукції необхідно переглянути свої конкурентні позиції та формувати стратегічні напрямки розвитку з урахуванням конкурентних переваг.

А.В. Янчев, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

О.І. Печенка, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

ТРАНСФОРМАЦІЇ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Сучасний стан розвитку економіки України потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для їх стабільного та ефективного функціонування. Ця потреба обумовлюється тим, що банківська система одна з найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки та є одним з основних чинників політики економічного зростання. Адже через неї здійснюється процес акумуляції фінансових ресурсів суспільства і забезпечується їх найефективніше і раціональне використання.

Банківський сектор України залишається на сьогодні недосконалим і не відповідає вимогам реальної конкурентоздатності економіки. За загальними результатами діяльності він є збитковим і містить численні проблеми, викликані як кризовими явищами економіки, так і грошово-кредитною політикою Національного банку України, діями влади і внутрішньобанківськими факторами.

Фінансова криза відчутно позначилась на подіях в економіці та фінансовому ринку України. На фоні дестабілізації банківської сфери українські банки почали переглядати свої стратегічні плани, згортати програми розвитку, оптимізувати діяльність і скорочувати витрати. Стабільність банківського сектору в першу чергу залежить від вчасних та оптимальних дій НБУ.

Внаслідок світової фінансово-економічної кризи банківський сектор України зазнав чималих втрат. Що стосується активів, то погіршилася якість кредитних портфелів. В результаті погіршення економічної ситуації та різкого падіння обмінного курсу зростаюча кількість позичальників (фізичних та юридичних осіб) зіткнулася з труднощами в обслуговуванні своїх кредитів.

На кінець 2009 р. в Україні функціонувало 182 банки, 14 з них перебувало на етапі ліквідації.

Обсяг чистих активів банків у 2009 р. впав з 927,2 до 880,3 млрд грн. Ринкова частка найбільших 10 банків у загальній сумі активів майже не зазнала змін. Також не відбулось суттєвих зрушень в структурі власності банківської системи та посилення іноземного капіталу. Виняток склали лише депозитні портфелі іноземних банків, котрі виростили з 29 до 39%.

Під впливом кризи банківський сектор змінився, тому що значну частину капіталу втрачено через неповернення кредитів. У зв'язку із загальноекономічною кризою і падінням виробництва зменшився попит на позики. Відповідно, “схудли” кредитні портфелі банків, зменшилася кількість кредитних продуктів; кредитні